

Macro Economische Verkenning 2025

- Korte toelichting verschillen met concept-MEV door augustusbesluitvorming
 - Koopkracht en armoede
 - Overheidsfinanciën en economische groei
- Kerngegevens 2024-2025 en 2025-2028

Actualisatie economisch en budgettair beeld

Het CPB heeft de concept-Macro Economische Verkenning 2025 (cMEV 2025) geactualiseerd met de nieuwe besluitvorming van afgelopen maand, zodat deze aansluit op de Miljoenennota 2025. De onderliggende economische raming is niet geactualiseerd, de verschillen tussen de cMEV 2025 en deze Macro Economische Verkenning 2025 (MEV 2025) zijn dus uitsluitend het gevolg van de verwerking van de aanpassingen in de begroting. Deze publicatie beschrijft die verschillen, voor een toelichting op het macro-economische beeld, de internationale omgeving en een meer gedetailleerde beschrijving van de ontwikkelingen op het gebied van de overheidsfinanciën, koopkracht en armoede verwijzen we naar de cMEV 2025¹ en de verantwoording die tegelijk met deze publicatie is verschenen.²

Het kabinet verschuift uitgaven naar latere jaren, waardoor het begrotingstekort dit jaar gunstiger uitvalt. Onder andere door arbeidsmarktkrapte gaat het kabinet ervan uit dat het niet lukt om alle begrote uitgaven op korte termijn te realiseren. Daarom worden middelen naar latere jaren verschoven (kasschuiven). Niet alle kasschuiven leiden in de CPB-raming tot een verbetering van het begrotingstekort, omdat het CPB deels al rekening had gehouden met deze onderuitputting. Per saldo leiden de kasschuiven tot een verbetering van het overheidstekort in 2024 met 3,6 mld euro. Het overheidssaldo komt uit op -1,8% bbp.

Een deel van de in het hoofdlijnenakkoord afgesproken lastenverlichting wordt vertraagd ingevoerd. Hierdoor is vanaf 2025 dekking gevonden voor de budgettaire derving als gevolg van de uitspraak van de Hoge Raad met betrekking tot box 3. Omdat deze tegenvaller reeds was verwerkt in de cMEV 2025, leidt de dekking nu tot een lichte verbetering van het overheidssaldo in 2025 tot -2,5% bbp. Het kabinet heeft ervoor gekozen om de gevolgen van het Hoge Raadarrest in 2024 ongedekt te laten.

De EMU-schuld komt hoger uit, vooral als gevolg van een eenmalige post. De EMU-schuld bedraagt in 2028 51,1% bbp. Dat is nog altijd in historisch en internationaal perspectief zeer laag, maar wel 1,3%-punt hoger dan in de cMEV. Dit komt vooral door een extra onderhandse lening aan Tennet. Deze verslechtering werkt door in de langetermijnschuldprojectie; in 2038 komt deze nu uit op 71% bbp.

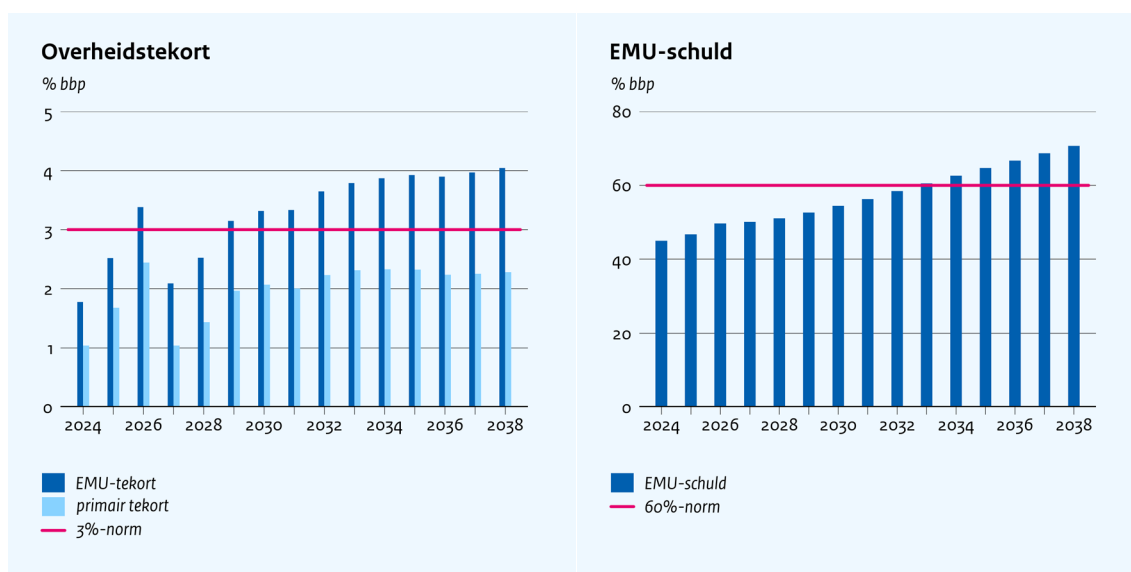
Hoewel de overheidsfinanciën er op korte termijn iets gunstiger voorstaan dan eerder geraamd, is het beeld op wat langere termijn ongewijzigd. Als gevolg van de kasschuiven in 2024 en het sluiten van het inkomstenkader in 2025 houdt het kabinet in 2024 en 2025 iets meer afstand tot de in het hoofdlijnenakkoord overeengekomen budgettaire vangrail. Het beeld op de middellange termijn verandert niet: het tekort loopt verder op en is vanaf 2029 groter dan 3% bbp (figuur 1.1, links). Ook de overheidsschuld zet een stijgend pad in en ligt vanaf 2033 boven de Europese grenswaarde van 60% (figuur 1.1, rechts). Het ingezette beleid voldoet daarmee niet aan nieuwe Europese regels.³

¹ Zie CPB (2024), Concept Macro Economische Verkenning 2025 ([link](#)).

² Zie CPB (2024), Verantwoordingsdocument MEV 2025 ([link](#)).

³ Zie CPB (2024), Verantwoordingsdocument MEV 2025 ([link](#)) voor een beschrijving van de werking van de nieuwe Europese begrotingsregels.

Figuur 1.1 Tekort en schuld doorbreken de Europese norm na de kabinetsperiode.

Bron: CPB ([link](#)).

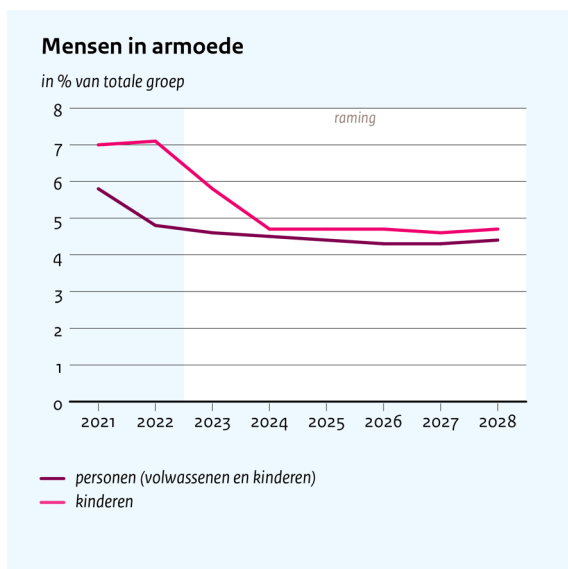
De koopkrachtstijging komt door de verminderde lastenverlichting in 2025 wat lager uit dan eerder geraamd. De tarieven in box 1 dalen minder dan in de cMEV, en ook de maximale algemene heffingskorting is lager. De koopkracht stijgt in doorsnee in 2025 met 0,7%, dat is 0,4%-punt lager dan voor de vertraagde lastenverlichting. Omdat de koopkracht jaar op jaar wordt gepresenteerd, stijgt de koopkracht in latere jaren juist wat sterker. Over de gehele kabinetsperiode blijft de koopkrachtstijging in doorsnee 0,8% gemiddeld per jaar.

Het kabinet heeft enkele gerichte maatregelen genomen waardoor de armoededoelstelling wordt behaald. In het hoofdlijnenakkoord is afgesproken om de armoedecijfers in de kabinetsperiode niet te laten stijgen ten opzichte van het niveau van 2024. In de cMEV werd deze doelstelling voor de armoede dankzij een aantal maatregelen al gehaald, maar voor de kinderarmoede nog niet. Door een stapsgewijze verhoging van het kindgebonden budget is dat nu wel het geval (figuur 1.2).⁴ De keuze voor gerichte maatregelen staat wel op gespannen voet met de wens om op termijn het systeem van toeslagen af te schaffen.

De macro-economische gevolgen van de besluitvorming zijn zeer beperkt. De bbb-groei is in 2025 1,5%, dat is 0,1% lager dan eerder geraamd. De vertraging van de lastenverlichting leidt tot een wat lagere consumptie. Ook de woninginvesteringen zijn in 2025 wat lager als gevolg van anticipatie op de verlaging van de overdrachtsbelasting in 2026. Deze effecten worden in latere jaren ingelopen, de gemiddelde bbb-groei over de kabinetsperiode blijft ongewijzigd.

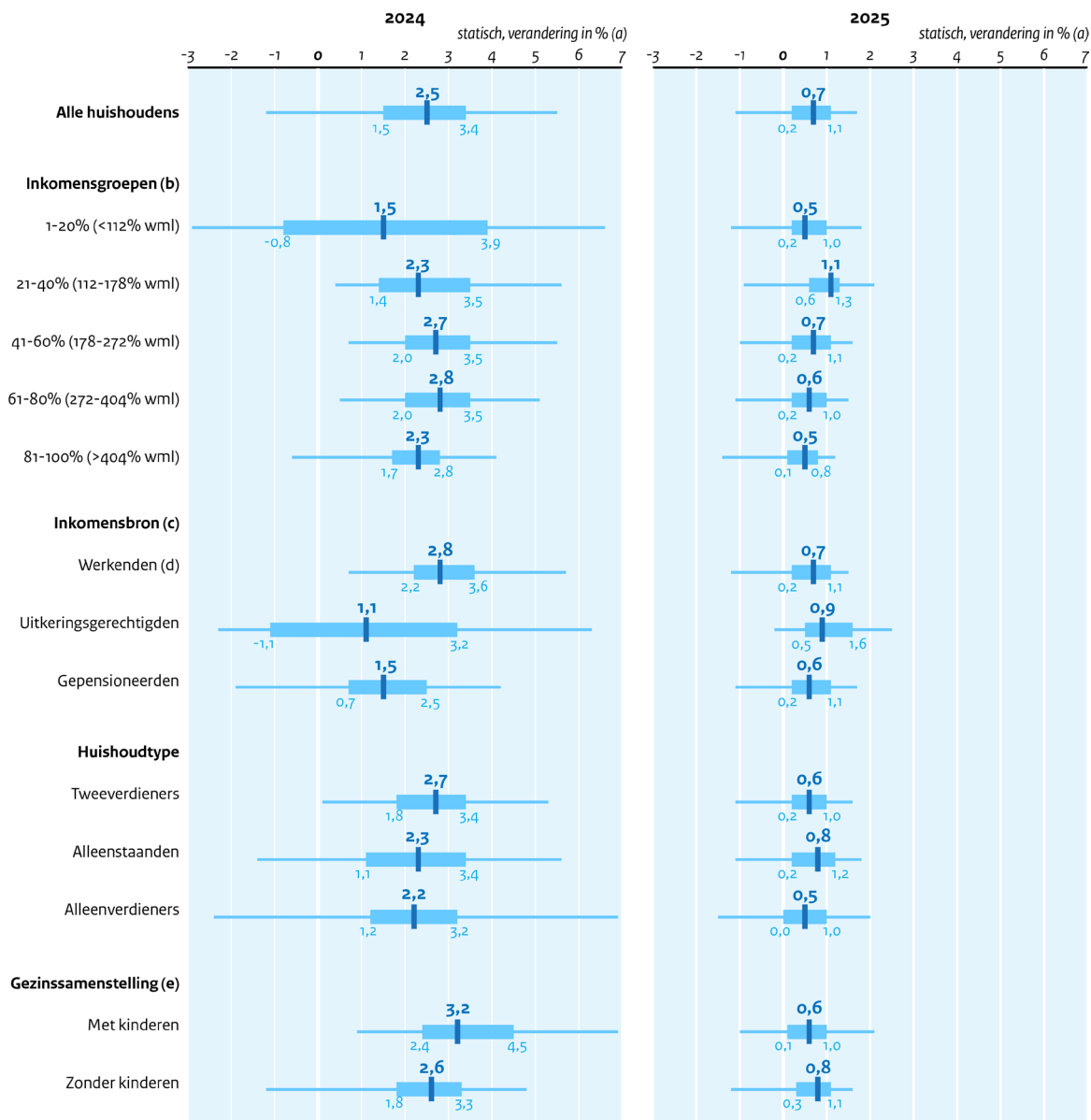
⁴ Hierbij past de kanttekening dat de waarde voor het referentiejaar 2024 ook nog een raming betreft, en dus met onzekerheid is omgeven. Overigens zal na deze raming worden overgegaan op de nieuwe armoededefinitie die door het CBS, het SCP en het Nibud is ontwikkeld. De gevolgen hiervan voor de raming van armoede zijn nog niet bekend.

Figuur 1.2 Armoede onder personen en kinderen blijft tijdens de kabinetsperiode vrijwel vlak.

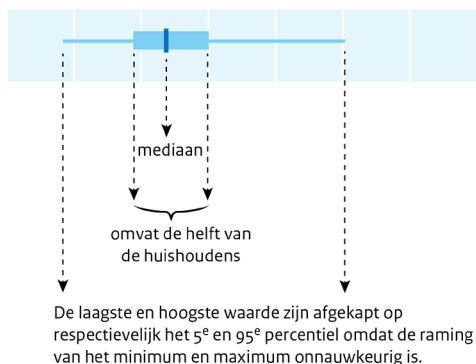

Bron: SCP en CPB o.b.v. CBS-microdata ([link](#))

Figuur 1.3 Koopkracht stijgt in 2025 voor alle inkomensgroepen

Hoe af te lezen?

Een mediaan is de middelste waarde van een verdeling van cijfers, geordend van laag naar hoog. Een mediane koopkrachtontwikkeling van 1,3% voor alle huishoudens betekent dat de helft van de huishoudens een koopkrachtontwikkeling van 1,3% of lager heeft, en de andere helft 1,3% of hoger. Voor de helft van de huishoudens valt de koopkrachtontwikkeling binnen het blauwe balkje, met een kwart boven en een kwart onder de mediaan. De andere helft van de huishoudens heeft een koopkrachtontwikkeling die hier buiten valt. De staarten van de boxplot laten de laagste en hoogste koopkrachtontwikkeling zien.

- (a) Exclusief incidentele inkomensveranderingen.
- (b) Bruto inkomens uit arbeid of uitkering op huishoudniveau; het bruto minimumloon (wml) is in 2024 ongeveer 27.235 euro. De inkomensgroepen zijn verdeeld in vijf groepen van gelijke grootte in oplopende volgorde van inkomens, ieder 20% van alle huishoudens.
- (c) De indeling naar inkomensbron is op basis van de hoogste inkomensbron op huishoudniveau, waarbij een huishouden waarvan hoofd of partner winstinkomen heeft, bij werkenden wordt ingedeeld. Huishoudens met vroegpensioen of studiefinanciering als hoogste inkomensbron zijn uitgezonderd.
- (d) Bij werkenden wordt geen rekening gehouden met incidentele verandering van het loon, zoals het ontvangen of wegvallen van bonussen.
- (e) De indeling naar gezinsamenstelling is op basis van de aanwezigheid van kinderen tot achttien jaar en is exclusief huishoudens van gepensioneerden.

Bron: CPB o.b.v. CBS-microdata ([link](#))

Tabel 1.1 Kerngegevens voor Nederland, 2020-2025

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	mutaties per jaar in %					
Internationale economie						
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten	-8,8	9,0	7,8	-0,4	1,1	2,8
Concurrentenprijs (a)	-1,2	6,8	15,2	-1,9	1,1	1,6
Olieprijs (niveau in dollars per vat)	41,8	70,7	100,8	82,5	83,0	77,2
Eurokoers (niveau in dollar per euro)	1,14	1,18	1,05	1,08	1,08	1,10
Lange rente Nederland (niveau in %)	-0,3	-0,2	1,5	2,8	2,7	2,7
Volume bbp en bestedingen						
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei)	-3,9	6,3	5,0	0,1	0,6	1,5
Consumptie huishoudens	-6,1	4,5	6,9	0,8	0,7	2,7
Consumptie overheid	1,6	4,7	1,3	2,9	2,5	1,3
Investerings (inclusief voorraden)	-6,5	10,5	5,6	-9,1	-3,2	3,7
Uitvoer van goederen en diensten	-3,8	6,9	4,4	-0,5	-0,4	2,4
Invoer van goederen en diensten	-4,1	6,5	4,4	-1,8	-0,7	3,7
Prijzen, lonen, koopkracht en armoede						
Prijs bruto binnenlands product	2,4	2,7	6,2	7,3	5,1	2,7
Uitvoerprijs goederen en diensten	-2,6	8,7	19,1	-0,9	1,0	1,7
Invoerprijs goederen en diensten	-3,3	10,7	22,1	-3,4	-0,7	1,4
Inflatie, nationale consumentenprijsindex (cpi)	1,3	2,7	10,0	3,8	3,6	3,2
Alternatieve cpi (koopkracht- en armoedecijfers) (b)	1,3	2,1	6,8	7,8	3,4	3,2
Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp)	1,1	2,8	11,6	4,1	3,5	2,8
Loonvoet bedrijven (per uur) (c)	7,7	0,2	3,2	6,6	7,0	5,2
Cao-loon bedrijven	2,8	2,1	3,1	5,9	6,6	4,3
Koopkracht, statisch, mediaan alle huishoudens (d)	2,6	0,8	-2,5	-0,6	2,5	0,7
Personen in armoede (niveau in %) (d,e)	5,6	5,8	4,8	4,6	4,5	4,4
Arbeidsmarkt						
Beroepsbevolking	0,4	0,9	2,4	2,0	1,0	0,6
Werkzame beroepsbevolking	0,0	1,5	3,2	2,0	0,9	0,4
Werkloze beroepsbevolking (in duizend personen)	465	408	350	359	375	390
Werkloze beroepsbevolking (niveau in % beroepsbevolking)	4,9	4,2	3,5	3,6	3,7	3,8
Werkgelegenheid (in uren)	-4,2	4,7	3,9	1,4	0,7	0,2
Overig						
Arbeidsinkomensquote bedrijven (niveau in %)	73,6	70,7	67,8	67,6	68,8	68,8
Arbeidsproductiviteit bedrijven (per uur)	0,1	2,7	1,8	-1,2	-0,3	1,3
Individuele spaarquote (in % beschikbaar inkomen) (f)	9,3	6,9	1,3	1,9	5,5	6,2
Saldo lopende rekening (niveau in % bbp)	5,6	10,0	6,6	9,9	10,8	10,0
	niveau in % bbp					
Collectieve sector						
EMU-saldo	-3,6	-2,2	-0,1	-0,4	-1,8	-2,5
EMU-schuld (ultimo jaar)	53,3	50,4	48,3	45,1	45,0	46,7
Collectieve lasten	39,7	39,2	38,1	38,6	38,1	38,0
Bruto collectieve uitgaven	48,1	46,2	43,6	43,4	44,1	44,8
<p>(a) Goederen en diensten, exclusief grond- en brandstoffen.</p> <p>(b) Zie par. 1.4 van het 'CEP-2023-Verdieping' (link) voor meer toelichting op de alternatieve cpi-reeks en zie CBS (link).</p> <p>(c) De loonkostensubsidie NOW, en de continuïteitsbijdrage in de zorg, hebben een opwaarts effect op de loonvoetmutatie bedrijven in 2020 van 3,4%-punt en een neerwaarts effect van 2%-punt in 2021 en 1,3%-punt in 2022.</p> <p>(d) Bij de mediane koopkrachtcijfers en de personen in armoede is rekening gehouden met de alternatieve cpi.</p> <p>(e) De ratio van het aantal personen in huishoudens onder de armoedegrens en het totaal aantal personen. Het niet-veel-maar-toereikend-criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau is als armoedegrens gehanteerd.</p> <p>(f) Niveau; beschikbaar gezinsinkomen is inclusief collectieve besparingen.</p>						

Tabel 1.2 Kerngegevens voor Nederland, 2005-2028

	2005- 2008	2009- 2012	2013- 2016	2017- 2020	2021- 2024	2025- 2028
	mutaties per jaar in %					
Internationale economie						
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten	6,2	1,4	3,9	1,1	4,3	2,5
Concurrentenprijs (a)	0,0	2,4	1,0	0,2	5,1	1,4
Olieprijs (dollars per vat, niveau in eindjaar)	96,3	111,1	43,6	41,8	83,0	70,4
Eurokoers (dollar per euro, niveau in eindjaar)	1,47	1,29	1,11	1,14	1,08	1,16
Lange rente Nederland (niveau in eindjaar in %)	4,2	1,9	0,3	-0,3	2,7	2,7
Volume bbp en bestedingen						
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei)	2,9	-0,4	1,5	0,8	2,9	1,4
Consumptie huishoudens	0,8	-0,6	0,9	-0,2	3,2	1,9
Consumptie overheid	3,9	1,1	0,5	1,9	2,8	1,6
Investerings (inclusief voorraden)	5,5	-4,5	3,8	2,8	0,7	3,3
Uitvoer van goederen en diensten	5,0	2,4	4,6	2,6	2,5	2,2
Invoer van goederen en diensten	5,0	1,8	4,8	3,2	2,0	3,2
Prijzen, lonen, koopkracht en armoede						
Prijs bruto binnenlands product	2,3	0,7	0,7	2,3	5,3	2,6
Uitvoerprijs goederen en diensten	2,9	1,3	-1,8	0,7	6,7	1,0
Invoerprijs goederen en diensten	3,0	2,0	-2,3	0,4	6,7	0,7
Inflatie, nationale consumentenprijsindex (cpi)	1,7	1,8	1,1	1,7	5,0	2,7
Alternatieve cpi (koopkracht- en armoedecijfers) (b)					5,0	2,7
Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp)	1,7	1,8	0,8	1,7	5,4	2,5
Loonvoet bedrijven (per uur) (c)	2,8	2,1	1,0	3,3	4,2	4,3
Cao-loon bedrijven	2,0	1,7	1,3	2,2	4,4	3,8
Koopkracht, statisch, mediaan alle huishoudens (d,g)	0,5	-0,5	0,8	1,0	0,2	0,8
Personen in armoede (niveau in eindjaar in %) (d,e)		7,2	5,7	5,6	4,5	4,4
Arbeidsmarkt						
Beroepsbevolking	1,3	0,5	0,3	1,0	1,6	0,4
Werkzame beroepsbevolking	1,8	-0,1	0,2	1,6	1,9	0,2
Werkloze beroepsbevolking (in duizend personen, niveau in eindjaar)	427	622	645	465	375	460
Werkloze beroepsbevolking (niveau in eindjaar in % beroepsbevolking)	4,8	6,8	7,0	4,9	3,7	4,5
Werkgelegenheid (in uren)	1,5	-0,6	0,7	0,8	2,7	0,1
Overig						
Arbeidsinkomensquote bedrijven (niveau in eindjaar in %)	69,2	72,6	72,3	73,6	68,8	69,9
Arbeidsproductiviteit bedrijven (per uur)	1,6	0,3	0,9	0,0	0,7	1,2
Individuele spaarquote (niveau in eindjaar in % beschikbaar inkomen) (f)	-3,0	-1,2	1,4	9,3	5,5	4,7
Saldo lopende rekening (niveau in eindjaar in % bbp)	2,7	7,8	7,3	5,6	10,8	8,5
	niveaus in eindjaar in % bbp					
Collectieve sector						
EMU-saldo	0,0	-3,8	0,2	-3,6	-1,8	-2,5
EMU-schuld	54,3	65,7	60,8	53,3	45,0	51,1
Collectieve lasten	36,4	36,1	38,6	39,7	38,1	39,1
Bruto collectieve uitgaven	44,3	47,6	44,2	48,1	44,1	45,5
<p>(a) Goederen en diensten, exclusief grond- en brandstoffen.</p> <p>(b) Zie par. 1.4 van het 'CEP-2023-Verdieping' (link) voor meer toelichting op de alternatieve cpi-reeks en zie CBS (link).</p> <p>(c) De loonkostensubsidie NOW, en de continuïteitsbijdrage in de zorg, hebben een opwaarts effect op de loonvoetmutatie bedrijven in 2020 van 3,4%-punt en een neerwaarts effect van 2%-punt in 2021 en 1,3%-punt in 2022.</p> <p>(d) Bij de mediane koopkrachtcijfers en de personen in armoede is rekening gehouden met de alternatieve cpi.</p> <p>(e) De ratio van het aantal personen in huishoudens onder de armoedegrens en het totaal aantal personen. Het niet-veel-maar-toereikend-criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau is als armoedegrens gehanteerd.</p> <p>(f) Niveau; beschikbaar gezinsinkomen is inclusief collectieve besparingen.</p> <p>(g) Tot en met 2017-2020 is het rekenkundig gemiddelde toegepast i.p.v. de gemiddelde koopkrachtontwikkeling per jaar.</p>						

Bijlagen

De bijlagen bij de Macro Economische Verkenning 2025 (MEV 2025) zijn digitaal beschikbaar op de website van het CPB ([link](#)).

De cijfers in de hiernavolgende tabellen sluiten aan bij de Nationale rekeningen 2023 van het CBS. In de cijfers is de Nationale rekeningen 2021-revisie verwerkt (voor meer informatie over deze revisie, zie CBS ([link](#))). De cijfers voor de jaren 1995/96 tot en met 2023 zijn gebaseerd op CBS-informatie na revisie zoals die in juni 2024 op Statline is gepubliceerd, aangevuld met CPB-interpolaties en door het CPB gemaakte inschattingen met behulp van ontwikkelingen van vóór de revisie 2021. Alle cijfers van vóór 1995 dateren van vóór de revisie 2021, hierdoor is er sprake van een revisiebreuk in de tijdreeksen. Deze breuk is zichtbaar gemaakt door in de tijdreeksen het jaar 1995 zowel vóór als na revisie op te nemen.

De volgende bijlagen zijn beschikbaar:

- 1 Kerngegevens voor Nederland, 1970-2028
- 2 Aanvullende kerngegevens Nederland, 1970-2028
- 3 Kerngegevens wereldeconomie en externe data voor Nederland, 1970-2028
- 4.1 - 4.6 Middelen en bestedingen 2023 t/m 2028 (mld euro, mutaties per jaar in %)
- 5 Middelen en Bestedingen, mutaties, 1970-2028
- 6 Middelen en Bestedingen, niveaus in lopende prijzen, 1970-2028
- 7 Consumptie, inkomen en besparingen van huishoudens en investeringen, 1970-2028
- 8 Nederlandse invoer en uitvoer, 1970-2028
- 9 Prijzen, lonen en de koppeling, 1970-2028
- 10 Kerngegevens arbeidsmarkt, 1970-2028
- 11 Kerngegevens collectieve financiën, naar functie, 1970-2028
- 12 Kerngegevens collectieve sector, uitgaven en inkomsten, 1970-2028
- 13 Belasting- en premieontvangsten, 2000-2028
- 14 Beleidsmatig lastenontwikkeling 2018-2028
- 15 Sociale zekerheid, 1970-2028
- 16 Belasting- en premietarieven, 2001-2028
- 17 Nominaal besteedbare inkomens, 2024 en 2025
- 18 Koopkracht, wig, lonen en sociale lasten, 1970-2028
- 19A Statische koopkrachtontwikkeling per jaar, 2024 en 2025
- 19B Statische koopkrachtontwikkeling, gemiddeld per jaar, 2025-2028